

LEGĂMÂNT & DIALOG

DESCOPERĂ CREDINȚA –
UN STUDIU AL PERICOPEI CU RABINUL SACKS

Traducere: Magda Zucker

Dragostea învinge totul?¹

Ki Teitse 5780

Această pericopă conține mai multe legi decât oricare alta. Unele dintre acestea au general foarte mult studiu și dezbateri, mai ales cele două de la începutul pericopei, legile femeii captive și ale “fiului încăpățânat și rebel.” Este totuși o altă lege care merită mult mai multă atenție decât primește în mod obișnuit, și anume cea care este încadrată între acestea două. Și se referă la regulile moștenirii:

Dacă un bărbat are două soții și o iubește pe una dintre ele, însă nu și pe cealaltă, și ambele au fii, însă primul născut este al soției pe care nu o iubește, când oferă moștenire proprietățile lui celor doi fii, el nu trebuie să dea dreptul de prim-născut fiului din partea nevastei pe care o iubește, în detrimentul primului său născut real, fiul soției pe care nu o iubește. Trebuie să-l recunoască pe fiul nevastei sale ne-iubite ca prim născut, oferindu-i o cotă dublă din averea sa. Acel fiu este primul semn al puterii tatălui său. Dreptul primului născut îi aparține lui. (Deut. 21:15-17)

Să observăm cu în ebraică, cuvântul tradus ca “pe care nu o iubește” sau “neiubită” este *senuah*, care de obicei înseamnă “pe care urăște”. Vom vedea ulterior de ce este folosit un cuvânt atât de puternic.

La prima vedere, aceasta este o lege directă, logică. Ne spune că dragostea nu poate depăși dreptatea. Primul născut, în Israelul Antic și oriunde altundeva, avea drepturi speciale, în principal în ceea ce privește moștenirea. În cele mai multe societăți, obișnuiau să își succeadă tatăl în poziția pe care el o deținea. Acesta a fost cazul și în Israel, pentru regi și preoți.² Ei nu moșteneau întreaga avere a tatălui, însă moșteneau dublu față de restul copiilor.

Era important să existe legi precum cea mai sus pentru a evita deteriorarea legăturilor familiale de câte ori avea loc un deces sau atunci când acesta era eminent. Tora ne oferă un exemplu grafic al intrigii care s-a petrecut la curte, atunci când David era pe patul de moarte, cu

¹ Citatul “Dragostea învinge totul,” aparține poetului roman Virgil. Stareța din *The Canterbury Tales* poartă o broșă gravată cu “Amor Vincit Omnia” (Dragostea învinge totul). Povestea Stareței este cunoscută pentru antisemitismul său: conține versiunea secolului 14 a acuzației contra evreilor că folosesc sânge de creștini în ritualuri religioase. Acest lucru în sine ar trebui să ne pună pe gânduri.

² În mod semnificativ, aceasta nu era situația în Tora și pozițiile bazate pe aceasta. Vezi Nedarim 81a.

privire la care dintre copiii săi ar trebui să fie moștenitorul său. Mai recent, *lehavdil*, au existat câteva exemple de dinastii hasidice destrămate iremediabil din cauză că grupuri diferite voiau ca indivizi diferiți să moștenească conducerea.

Există o tensiune între libertățile individuale și binele comun. Libertățile individuale spun “Această avere îmi aparține mine. Ar trebui să pot face ce vreau cu ea, inclusiv să decid cui să i-o înmânez.” Însă în același timp există bunăstarea celorlalți, inclusiv ai celorlalți copii, ai altor membri ai familiei, și a comunității și societății per ansamblu, care sunt afectate de disputele din familie. Tora trage o linie recunoscând drepturile primului născut biologic și limitând drepturile tatălui.

Legea în sine este clară. Ceea ce o face remarcabilă este că pare a fi *direcționată împotriva unui personaj biblic specific și anume Isaacov*. Una dintre conexiuni este cea lingvistică. Termenii cheie în această lege sunt o antiteză între *ahuvah* “iubit,” și *senuah*, “urât/neiubit.” Aceasta antiteză este întâlnită de zece ori în Tora. Trei dintre acestea au legătură cu relația dintre noi și Dumnezeu: “cei care Mă urăsc și cei care Mă iubesc.” Mai rămân astfel alte șapte cazuri. Patru dintre ele se regăsesc în paragraful de mai sus. *Toate celelalte trei au legătură cu Isaacov*: două dintre ele despre dragostea sa față de Rahela în detrimentul lui Leah (Geneza 29:30-31, 32-33), iar al treilea despre dragostea lui pentru Iosef în detrimentul celorlalți fii ai săi (Geneza 37:4). Ambele au provocat durere în cadrul familiei și au avut consecințe devastatoare pe termen lung.

Iată cum descrie Tora sentimentele lui Isaacov pentru Rahela:

Isaacov o *iubea* pe Rahela și a spus: “Voi lucra pentru tine (Lavan) șapte ani pentru fiica ta cea mică, Rahela”... Astfel că Isaacov a lucra șapte ani pentru Rahela, însă au părut asemenea câtorva zile datorită *iubirii* sale pentru ea... Și Isaacov a locuit și cu Rahela; într-adevăr o iubea pe *Rahela* mai mult decât pe Leah. Și a lucrat pentru el (Lavan) încă șapte ani. (Geneza 29:18-30)

Și iată descrierea impactului pe care l-a avut asupra lui Leah:

Când Domnul a văzut că Leah este *urâtă*, i-a dat capacitatea de a concepe, însă Rahela a rămas fără copii. Leah a conceput și a dat naștere unui fiu și l-a numit Reuben și a spus “Înseamnă ‘Domnul a văzut mâhnirea mea’; totodată înseamna: ‘Acum soțul meu mă va *iubi* pe mine.’” A conceput din nou și a născut încă un fiu și a spus ‘Acesta este pentru că Dumnezeu a auzit ca am fost *urâtă* și mi l-a dat și pe acesta.’” Așa că l-a numit Simeon. (Gen. 29:31-33)

Am folosit traducerea cuvântului *senuah* aici ca “a urî” pentru a transmite sentimentul de șoc pe care îl are textul în ebraică. Înțelegem de asemenea de ce este folosit acest cuvânt. Leah a fost, așa cum spune textul, iubită mai puțin decât Rahela. Isaacov nu o ura, însă ea se *simțea* urâtă, fiind iubită mai puțin, așadar neiubită. Acest sentiment a dominat căsnicia sa așa cum vedem în numele pe care le-a dat copiilor săi mai mari. Rivalitatea continuă și se intensifică în următoarea generație:

Atunci când frații săi au văzut că tatăl lor îl *iubea* pe el mai mult decât pe oricare dintre frați, au început să-l *urască* și nu puteau să îi spună nicio vorbă bună. (Geneza 37:4)

Fiind mai puțin iubiți, frații s-au simțit urâți așa că la rândul lor l-au urât pe Iosef care era mai iubit. *Dragostea generează conflict, chiar dacă niciunul dintre participanți nu își doresc acest conflict.* Iacov nu a urât-o pe Leah sau pe fii săi sau pe fii roabelor. El nu a luat o decizie deliberată de a-i iubi mai mult pe Rahela și ulterior pe Iosef. Dragostea nu funcționează în acest fel. Este ceva ce ni se întâmplă, de obicei nefiind alegerea noastră. Totuși, cei din afara relației se pot simți excluși și neiubiți. Tora folosește cuvântul *senuah* pentru a ne face să înțelegem cât de puternic este acest sentiment. Nu este suficient să spui “Te iubesc și pe tine”, când fiecare acțiune, fiecare cuvânt, fiecare privire spune “Iubesc pe altcineva mai mult.”

Ceea ce ne aduce la moștenire. Iosef a fost cel de-al unsprezecelea dintre cei doisprezece fii ai lui Iacov, însă era primul născut al iubitei sale Rahela. Iacov a făcut ceea ce pericopa aceasta ne spune să nu facem. L-a privat pe Reuben, primul născut al său cu Leah, de dreptul său din naștere, de o cotă dublă, pe care i-a dat-o în schimb lui Iosef. I-a spus lui Iosef:

Acum, cei doi fii ai tăi care ți s-au născut în țara Egiptului înainte ca eu să vin la tine în Egipt, vor fi ai mei; Efraim și Manase vor fi ai mei în aceeași măsură cu Reuben și Simeon. (Gen. 48:5)

Ulterior, în același capitol, el spune: “Voi muri în curând, dar Dumnezeu va fi cu tine și te va aduce înapoi în țara strășilor tăi. Și acum, îți atribui o cotă mai mare decât fraților tăi, pe care am obținut-o în lupta cu Amoriții cu sabia și arcul” (Gen. 48:21-22). Există multe interpretări ale acestui verset, însă potrivit lui Rashi “Acesta face referire la dreptul din naștere, ca fii lui Iosef să primească două porțiuni atunci când se va face împărțirea Canaanului între triburi.” Ceilalți copii ai lui Iosef vor primi fiecare câte o porțiune, în timp ce Iosef va primi două, câte una pentru fiecare dintre fii săi Efraim și Manase.

Exact împotriva acestei practici este direcționată legea din pericopa noastră. Asta este ceea ce o face extraordinară. Iacov/Israel este unul dintre patriarhii poporului nostru. Însă, în mod specific în acest domeniu, acțiunile sale nu pot fi considerate un precedent de urmat. Ne este interzis să acționăm la fel ca el.

Tora nu ne spune că Iacov a greșit. Există tot felul de explicații care reconciliază comportamentul său cu legea ulterioară. Iacov nu a păstrat Tora, excepție făcând atunci când s-a aflat în țara Israelului (Ramban), iar darul său ce cuprindea o porțiune dublă pentru Iosef a avut loc în Egipt. Ne este interzis să transferăm dreptul de prim născut doar pe baza dragostei, însă putem face acest lucru dacă credem că primul născut are deficiențe semnificative de caracter, ceea ce Iacov considera despre Reuben (Gen. 49:3-4; Abarbanel).

Însă legea ne spune ceva cu adevărat profund. Dragostea este cea mai puternică dintre emoții. Ne este poruncit să îl iubim pe Dumnezeu cu toată inima noastră, cu tot sufletul și cu toată puterea. Însă este totodată, în contextul familiei, o sursă de pericol. Dragostea i-a distrus viața lui Iacov în repetate rânduri: în relația sa cu Esau (Iacov îl iubea pe Esau, Rebeca îl iubea pe Iacov), în relația dintre Leah și Rahela și în relația dintre Iosef și frații săi. Dragostea aduce bucurie. Însă aduce și lacrimi. Îi aduce pe unii oameni mai aproape, însă îi face pe alții să se simtă distanțați, respinși.

Așadar, spune Tora, în porunca aceasta: atunci când este probabil ca dragostea să fie o sursă de conflict, trebuie să fie pe locul al doilea față de dreptate. Dragostea este părtinitoare, dreptatea este imparțială. Dragostea este pentru cineva anume, dreptatea este pentru toți. Iubirea aduce satisfacții personale, dreptatea aduce ordine socială.

Iudaismul este cea mai eficientă încercare din istorie de a ajunge la un echilibru corespunzător între particular și universal. Le cuprinde pe ambele. Venerează un Dumnezeu universal, prin intermediul unei credințe specifice. Crede în conexiunea universală dintre

Dumnezeu și omenire – suntem cu toții creați în imaginea lui Dumnezeu (Gen. 1:27) – și în cea particulară – “Copilul meu, primul meu născut, Israel” (Ex. 4:22). Crede într-un legământ universal cu Noe și unul particular cu Avraam și mai apoi cu israeliții. Astfel că se încrede în universalitatea dreptății și în particularitatea dragostei, precum și importanța amândurora.

Atunci când este vorba de relația dintre oameni, există o ordine a priorităților. Mai întâi crează dreptate și apoi exprimă-ți iubirea. Căci dacă permitem ca aceste priorități să fie inversate, permițând nedreptăți în numele dragostei, vom diviza și distruge familii și grupuri, iar consecințele se vor simți pe termen lung.

O lege aparent minoră despre moștenire este de fapt o afirmație semnificativă despre valorile evreiești. **Cred că iudaismul a acționat corect plasând iubirea în inima vieții religioase - iubirea pentru Dumnezeu, pentru vecin și pentru străin - dar recunoscând în același timp că fără dreptate, dragostea nu ne va salva. Ar putea chiar să ne distrugă.**

Shabbat Shalom

Pentru mai multe articole ale Rabinului Sacks, vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • Toate drepturile sunt rezervate
Biroul Rabinului Sacks este susținut de *The Covenant & Conversation Trust*